
Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:4

Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:41, som föreslår att kyrkostyrelsen ska ta fram en kunskapsöversikt över arbetet med att motverka radikaliserings och gängbildning samt utreda vilken roll Svenska kyrkan kan och bör ha i fråga om gäng och exitprocesser.

Utskottet anser att detta är ett lokalt ansvar som bygger på samverkan mellan församlingar, lokala myndigheter och civilsamhället. Metoder och fördjupad kunskap finns tillgängligt hos myndigheter och nätverk.

Därför föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:41, punkt 1,
2. avslå motion 2022:41, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl., Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. ta fram en kunskapsöversikt över arbetet med att motverka radikaliserings och gängbildning,
2. utreda vilken roll Svenska kyrkan kan och bör ha i fråga om gäng och exitprocesser.

Bakgrund

Svenska kyrkan både driver aktiviteter och deltar i samarbeten för att på olika sätt minska socialt utanförskap. I motionen nämns flera exempel. Projekten har olika målgrupper och samlar därmed olika aktörer. I samarbetena är Svenska kyrkan representerad främst av församlingar och pastorat, men även i vissa fall av stift och nationell nivå. Sammantaget innehåller dessa satsningar interreligiös dialog, utbildning och påverkan av politiker och praktiskt arbete. Den kunskap som genereras inom de olika samarbetena och projekten görs tillgänglig på många av aktörernas webbplatser.

Fokus på diakonalt förebyggande arbete

Exitprocesser handlar om att stötta personer som vill lämna radikala eller kriminella grupper. Allt arbete med avradikalisering kräver spetskompetens. Svenska kyrkan på nationell nivå har inget arbete direkt kopplat till exitprocesser. Men genom olika verksamheter för barn och unga motverkar Svenska kyrkan i församlingar och pastorat och radikaliserings och extremism. Genom att skapa mötesplatser för inkludering, platser där unga kan få mötas och verksamheter med goda förebilder arbetar församlingarna förebyggande mot radikaliserings, även om detta inte är ett uttalat huvudsyfte.

Svenska kyrkans diakonala verksamhet är grunden för det förebyggande arbetet. Det handlar om verksamhet och aktiviteter för gemenskap, att stärka individens egenmakt och ge ökad värdighet.

En värld av grannar fortsätter

En värld av grannar är en verksamhet där Svenska kyrkan på alla nivåer genom interreligiös praktik samarbetar kring social sammanhållning, för fred och för att stärka tilliten i vårt demokratiska samhälle. Det är en del av Svenska kyrkans arbete för samhällets sammanhållning och för människor på flykt och i integration i Sverige och Europa.

Programmet startade 2018 på initiativ av ärkebiskop Antje Jackelén men är idag ett interreligiöst nätverk. Själva programmet avslutades med ett digitalt Ärkebiskopens möte i februari 2022. Under fyra digitala seminariedagar – en ”week of neighbours” – lyftes utmaningar och framgångar i religiösa och interreligiösa aktörers arbete för välkomnande och inkludering. I nätverket samlas praktiker som i Sverige och Europa arbetar för och med människor på flykt, i väntan och i start. Nätverket bidrar till metod- och erfarenhetsutbyten, forskning och möjligheter till samverkan. Praktikerna i nätverket arbetar i utsatta områden, i flyktingläger, i församlingar och organisationer, ofta i nära samverkan med kommuner, socialtjänst, skola och övriga civilsamhället.

Ett stiftsövergripande program

Det stiftsövergripande programmet Social hållbarhet – fokus tillit och demokrati pågår till och med 2023 och ska bidra till ett inkluderande och demokratiskt samhälle. Det är stiftet som initierat och driver arbetet i programmet. Kyrkostyrelsen finansierar programmets samordningsfunktion. Programmet samverkar med Forum för levande historia, stiftelsen Expo, nätföreningen #jagärhär, programmet IC Sverige samt Segerstedtinstitutet.

Det är ett långsiktigt initiativ för att på olika sätt arbeta för att värna demokratin, stärka den sociala hållbarheten och upprätthålla människovärdet. Programmet samverkar med andra aktörer och utvecklar metoder och förmedlar utbildning och kunskap till de som söker kunskap och arbetar med dessa frågor – både inom och utanför Svenska kyrkan.

I programmets rapport *Våldsbejakande extremism och församlingarnas arbete med tillit och demokratifrågor* beskrivs olika våldsbejakande strömningar. Rapporten visar bland annat att kyrkan kan ta en mer aktiv roll tillsammans med andra instanser i samhället när särskilda insatser behövs. Församlingarnas arbete kan vara såväl förebyggande som reaktivt när något har hänt. Rapporten innehåller både kartläggning och tips för detta arbete.

Mentormammor

Ytterligare exempel på tidigt förebyggande arbete är så kallade mentormammor. Arbetet är inspirerat av Philanimodellen från Sydafrika och pågår bland annat i Bergsjön i Göteborg och Rosengård i Malmö.

Mentormammorna är mammor som lyckats uppfostra barn under ofta svåra förhållanden. De utbildas för att kunna ge stöd till nyanlända och nyblivna mammor och följer familjerna under barnens fem första år. Syftet är att stärka barns hälsa och utveckling. Ett förväntat resultat är att familjerna och särskilt mammorna genom stödet litar på och känner sig inkluderade i samhället, något som påverkar deras barn positivt.

I Göteborg är projektet finansierat av Allmänna arvsfonden med Uppsala universitet och Svenska kyrkan som samarbetspartner. Föreningen Tidigt Föräldrastöd leder projektet.

I Malmö kallas mentormammorna Yalla lotsar och finansieras av Lunds Missions-sällskap, Rosengårds fastigheter och Förskoleförvaltningen i Malmö stad. Tidigare har även länsstyrelsen, Svenska kyrkan och Delegationen mot segregation bidragit ekonomiskt. Projektet leds av Yalla Trappan som är ett socialt företag och kvinnokooperativ som drivs av en ideell förening. Arbetet sker församlingsnära med konkreta insatser samt med stöd från stift och nationell nivå i styrning av projektet.

Center mot våldsbejakande extremism

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) arbetar med att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Verksamheten syftar ytterst till att förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE är placerat inom Brottsförebyggande rådet (Brå) och har funnits sedan 1 januari 2018.

CVE utvecklar arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå. Detta bland annat genom att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer, vara ett kunskapsnav och bidra till att skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna.

Tidigare kyrkomöten

Både 2019 och 2021 behandlade kyrkomötet en motion om undervisning i utsatta områden eller utanförskapsområden (Kl 2019:5 respektive SK 2021:5). Utskotten konstaterade då i båda fallen att missionen ingår som en central del i församlingens grundläggande uppgift och att församlingen har ansvaret för alla som vistas där. Kyrkomötet avslög i båda fall motionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:41.

Utskottet vill understryka att arbetet med att motverka radikaliserings och gängbildning är en viktig fråga som inte får nonchaleras. Inte minst är den viktig ur ett diakonalt perspektiv. Exempelen i betänkandet visar att mycket görs och att Svenska kyrkan finns med i flera samarbeten, med tonvikt på förebyggande insatser. Utskottet anser att frågan är ett lokalt ansvar som bygger på samverkan mellan församlingar, lokala myndigheter och civilsamhället.

Därför föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motionen.

Uppsala den 6 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Monika Johansson, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Sofia Rosenquist, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl, Christoffer Stavenow och Marja Sandin-Wester.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Till skillnad från utskottets majoritet anser jag inte att det presenterade bakgrundsmaterialet svarar upp till motionens två att-satser i den utsträckning att motionen kan avslås.

Att Svenska kyrkan redan idag har den kunskap på församlingsnivå som behövs för att fullt ut förstå orsakerna bakom radikaliserings och gängbildning låter osannolikt. Likaså förefaller det osannolikt att den samverkan och projekt som kyrkan är involverad i skulle vara tillräckliga åtgärder för att bidra till att minska desamma.

Kyrkan bör, i enlighet med sin omvärldsanalys, vara en aktiv part i de frågor som är brännande aktuella i samtiden. Kunskapsöversynen är en väsentlig del för att kunna arbeta på det sätt som utskottets beslut innebär.

Jag reserverar mig därför till beslutet att avslå motionen.

Britt Fält